

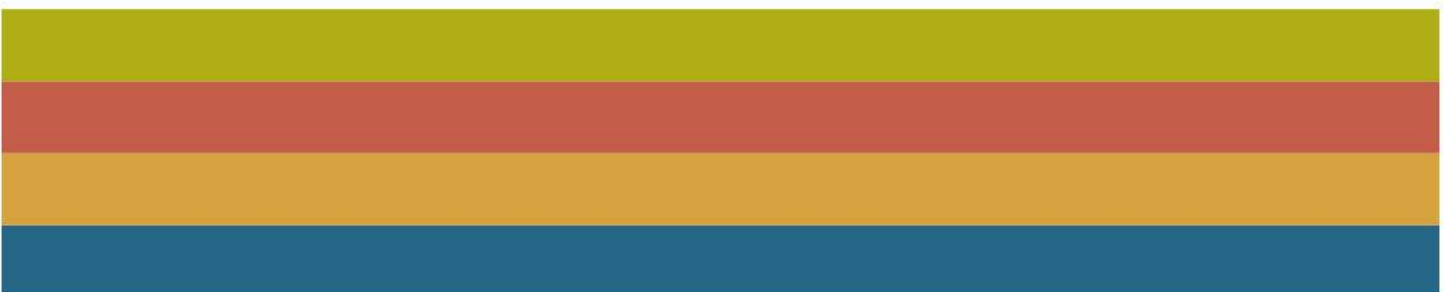

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windpark Zeewolde

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

20 januari 2016 / projectnummer: 3089

1. Hoofdpunten van het MER

De ontwikkelvereniging Zeewolde, de gemeente Zeewolde, de provincie Flevoland en het ministerie van Economische Zaken willen gezamenlijk een windpark met bijbehorende civiele en elektrische voorzieningen realiseren in het deelgebied Zeewolde zoals dat is neergelegd in het ontwerp-Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. Omdat het gaat om een windenergieproject met een vermogen van 100 megawatt of meer, is de rijkscoördinatieregeling van toepassing. Dit betekent dat de ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu een rijksinpassingsplan moeten vaststellen. Hiervoor moet een plan-MER worden opgesteld. Daarnaast moeten omgevingsvergunningen worden verleend voor de windturbines. Hiervoor moet een m.e.r.-beoordeling worden doorlopen. De initiatiefnemers hebben ervoor gekozen om direct een MER op te stellen. Omdat zowel een plan- als project-MER moet worden opgesteld, is gekozen voor een gecombineerd plan-/project-MER.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- De doorwerking van de doelen en randvoorwaarden uit het (Ontwerp-)Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland (hierna: het Regioplan) en de Structuurvisie Wind op Land (SWOL);
- Een fasering van aanleg van de nieuwe turbines en de relatie met de sanering van de bestaande windturbines;
- Een beschrijving van de opstellingsmogelijkheden binnen de verschillende plaatsingszones die uit het Regioplan volgen;
- Indien ervoor wordt gekozen om te voorzien in windturbines buiten de plaatsingszones van het Regioplan, een beschrijving van de alternatieve opstellingsmogelijkheden voor deze turbines;
- Een beschrijving van de milieugevolgen van het voornemen;
- Een beschrijving van de milieugevolgen van het dubbeldraaien en de mogelijkheden om de gevolgen te beperken.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Concept notitie reikwijdte en detailniveau Windpark Zeewolde van 3 november 2015 (hierna: notitie R&D). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de notitie R&D voldoende aan de orde komen.

¹

De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectstukken, voor zover digitaal beschikbaar, vindt u door op www.commissiemer.nl projectnummer 3089 in te vullen in het zoekvak.

2. Achtergrond en besluitvorming

2.1 Probleemstelling en doel

Het voornemen dient zowel de doelstellingen van de Ontwikkelvereniging Zeewolde als die van de betrokken overheden te bereiken. De doelstellingen van deze betrokken partijen verschillen onderling en lopen uiteen van het realiseren van grootschalige productie van windenergie op land, het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit door het saneren en opschalen van de bestaande turbines tot het vergroten en over een grotere groep verdelen van de inkomsten uit windenergie inclusief de bekostiging van de saneringsoperatie.

De doelstellingen zoals deze op blz. 19 van de notitie R&D zijn beschreven zijn onduidelijk en ruim ('een impuls te geven aan de regionale economie').

Beschrijf duidelijk de precieze doelstelling van dit voornemen waarin al deze verschillende doelstellingen zijn samengebracht. Een eenduidige beschrijving van de doelstelling is van belang om het alternatievenonderzoek te kunnen afbakenen. Alternatieven die niet aan de doelstelling kunnen voldoen, hoeven immers niet in het MER te worden beschreven.

2.2 Beleidskader

De notitie R&D geeft een goed overzicht van de beleidskaders en wet- en regelgeving. Neem dit over in het MER en geef aan welke randvoorwaarden hieruit naar voren komen voor de verschillende alternatieven. Geef extra aandacht aan doorwerking van de kaders uit de Structuurvisie Wind op Land (SWOL), die deels afwijken van de voorliggende plannen.

Regioplan

Speciale aandacht verdient de verhouding van het voornemen tot het Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland, dat op dit moment in voorbereiding is. Geef aan hoe de randvoorwaarden die uit het Regioplan voortvloeien, doorwerken in de vormgeving van het voornemen.

De notitie R&D benoemt daarnaast expliciet de mogelijkheid om af te wijken van de kaders van het Regioplan. In de voorbereiding van het Regioplan is veel aandacht besteed aan de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het Regioplan ten aanzien van het aspect landschap. In het geval wordt afgeweken van het Regioplan, geef dan aan welke invloed de afwijking heeft op die samenhang. Onderbouw welke rol het milieubelang heeft gespeeld bij het ontwikkelen van alternatieven die afwijken van de kaders van het Regioplan.

Te nemen besluit(en)

De m.e.r.-procedure wordt doorlopen voor zowel het rijksinpassingsplan als de omgevingsvergunningen voor de windturbines. Geef een samenhangend beeld van de (vervolg)besluiten, vergunningen en ontheffingen die noodzakelijk zijn voor het oprichten van het windturbinepark, en van de instanties die daarvoor bevoegd gezag zijn. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is.

Zorg in het begeleidend kaartmateriaal (behorend bij de diverse beleidsstukken) voor een duidelijke markering van het plangebied.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

De notitie R&D geeft een goede algemene beschrijving van het voornemen. Het detailniveau van de beschrijving moet corresponderen met detailniveau van het inpassingsplan en de omgevingsvergunningen waaraan het MER ten grondslag wordt gelegd. Geef de exacte grenzen van de plaatsingszones en opstellingsalternatieven op kaarten duidelijk weer.

Neem in het MER ook een beschrijving op (geïllustreerd met kaartmateriaal) van de bijkomende voorzieningen en activiteiten zoals de heiwerkzaamheden, bekabeling, wegen, transformatorgebouwen en eventueel hekwerk. Geef op hoofdlijnen aan wat de verwachte technische en economische levensduur van de windturbines is, en voor welke termijn de turbines worden aangevraagd.

Breng verder in beeld hoe de aanlegfase zal verlopen, inclusief de planning en doorlooptijd. Geef per cluster van turbines aan hoe de sanering van bestaande turbines hierop aansluit.

3.2 Alternatieven

Beschrijf hoe de gestelde doelen de keuze en de afbakening van de alternatieven hebben bepaald.

Plaatsingszones

De locatie van de opstellingslijnen van de windturbines is voor een groot deel al vastgelegd in de plaatsingszones van het Regioplan. Beschrijf in het MER welke keuzemogelijkheden binnen deze zones nog bestaan die leiden tot onderscheidende alternatieven. Geef daarbij aan hoe de plaatsingsmogelijkheden worden beïnvloed door bestaande (of toekomstige) beperkingen van vliegveld Lelystad, de nabijgelegen zendstations, bestaande windturbineparken en hoogspanningsleidingen dan wel door aansluiting op bestaande infrastructuurlijnen. Besteed bovendien aandacht aan de aansluiting van verschillende opstellingslijnen op elkaar. Ga tevens in op de (on)wenselijkheid van dubbele opstellingslijnen binnen eenzelfde plaatsingszone.

De notitie R&D geeft expliciet aan dat het noodzakelijk kan zijn om ook buiten de plaatsingszones windturbines te plaatsen om aan de doelstellingen te voldoen. Indien daarvan sprake is, geef dan aan welke andere plaatsingszones daarvoor in aanmerking komen en leg uit waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. Gebruik de vergelijking van verschillende alternatieven om deze keuze te onderbouwen en te onderzoeken welke opstellingen gelet op het milieu hiervoor in aanmerking komen.

Dubbeldraaien

Onderdeel van het voornemen is het saneren en opschalen van de bestaande windturbines in het plangebied (met uitzondering van de turbines langs het Eemmeer en die van het Prinses Alexiapark). De notitie R&D geeft, in lijn met het Regioplan, aan dat het noodzakelijk is dat oude en nieuwe turbines gedurende maximaal vijf jaar dubbeldraaien. Beschrijf een alternatief dat uitgaat van maximaal dubbeldraaien.

Geef aan of natuur aanleiding geeft om een voorkeursvolgorde van sanering aan te houden. Indien dat het geval is, beschrijf dan in het MER een alternatief waarbij de fasering van de sanering zodanig plaatsvindt dat het dubbeldraaien zo min mogelijk effect op het landschap en de natuur zal hebben. Dit kan betekenen dat de meest kritische punten versneld worden gesaneerd.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. Ga ook in op de mogelijke beperkingen die de gebiedsontwikkeling van Oosterwold met zich brengt. Ga vanwege het belang van het vliegveld Lelystad, het middengolf- en kortegolfzendstation in het plangebied in op deze ontwikkelingen. Als deze zeer waarschijnlijk plaatsvinden, neem deze dan mee in de beschrijving van de referentiesituatie of motiveer waarom deze erbuiten zijn gelaten.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Het verdient aanbeveling om bij de beschrijving van het voornemen onderscheid aan te brengen in effecten tijdens de aanlegfase, de dubbeldraaifase en de eindfase. Geef de kwantitatief vast te stellen effecten van het voornemen op het milieu en de leefomgeving ook weer per opgewekte kWh om een goede vergelijking tussen alternatieven te kunnen maken.

4.2 Landschap

Analyseer de typische karakteristieken van het landschap en betrek daarbij de volgende aspecten: ontstaansgeschiedenis, identiteit, openheid, grootschalige en kleinschalige structuren, oriëntatie, aanwezige zichtlijnen, horizon en schaal. Geef aan in welke mate deze aspecten in het studiegebied voor Nederland uniek zijn.

Breng in het MER de landschappelijke gevolgen van de alternatieven in beeld. Onderzoek hoe de configuraties van windturbines zich verhouden tot de bestaande patronen en structuren in het landschap en wat er verandert in de mate van openheid in de nieuwe situatie. Ga in op de zichtbaarheid van de windturbines en illustreer dit door een kwalitatieve visualisatie met fotomontages en/of 3D-projecties. Maak deze visualisaties vanaf ooghoogte, van dichtbij en van grotere afstand, vergezeld van een beschrijving van het beeld en locatie op kaart. Maak deze visualisaties in ieder geval vanuit de volgende standpunten:

- de woonkernen: Almere, Lelystad en Zeewolde;

- het oude land;
- de Oostvaardersplassen en de randmeren Gooimeer, Eemmeer en Veluwemeer;
- de belangrijke doorgaande wegen A27, A6 en Gooise weg;
- het midden van het plangebied naar de omringende structuur van windturbines.

Verlichting

Hinder als gevolg van turbineverlichting voor de luchtvaartveiligheid is een belangrijk aandachtspunt voor omwonenden van windparken, zo blijkt uit projecten die elders zijn uitgevoerd en uit het recente onderzoek bij het Prinses Alexiapark. Onderzoek en beschrijf daarom ook de invloed van licht op het landschap overdag en bij nacht. Beschrijf welke mogelijke maatregelen er zijn om deze hinder terug te dringen.

Interferentie

Houd rekening met de interferentie van het bestaande Prinses Alexiapark en de windturbines langs het Eemmeer, de geplande windturbines in deelgebieden West en Oost, hoogspanningsleidingen en zendstations. Geef ook aan of er sprake is van interferentie tussen de plaatsingszones onderling en de eventueel dubbele lijnen binnen een plaatsingszone.

Verschillende typen turbines

Door de hoogtebeperking van vliegveld Lelystad kunnen in één plaatsingszone verschillende hoogten aan windturbines voorkomen, verschillende typen rotoren en verschillende onderlinge afstanden. Laat zien wat het landschappelijke effect is van deze hoogteverschillen per lijn en in combinatie met het windturbinepark als totaal.

4.3 Natuur

Het voornemen kan in de exploitatiefase leiden tot extra sterfte onder vleermuizen en vogels door aanvaring met een turbine en tot aantasting van leefgebied van deze soortgroepen door barrièrewerking en verstoring.

In de aanlegfase kunnen mogelijk ook populaties van andere diersoorten of standplaatsen van beschermde planten door het voornemen beïnvloed worden.

Geef voor de aanlegfase in het MER ten minste het volgende weer:

- Het gebied waarbinnen beschermde soorten beïnvloed kunnen worden door werkzaamheden, zoals de aanleg van (tijdelijke) wegen, grondverzet, (tijdelijke) ontwatering of bemaling en verstoring door licht, geluid en trillingen;
- De soorten² die binnen het studiegebied voorkomen, de functie en de regionale/landelijke betekenis van het studiegebied voor deze soorten;
- De aard van de effecten en de soorten die hierdoor beïnvloed worden;
- Relevante mitigerende maatregelen.

Beschrijf voor de dubbeldraai- en eindfase in het MER ten minste:

²

Deze analyse kan beperkt blijven tot beschermde soorten (Tabel 2, Tabel 3 en vogels conform het 'vrijstellingsbesluit'; AMvB artikel 75 Flora- en faunawet) en eventuele overige relevante soorten.

- De effecten op vlermuizen per soort door sterfte en eventuele aantasting van foerageer-routes door verstoring en barrièrewerking. Ga voor relevante soorten in op de gevolgen voor populaties;
- Een onderbouwde indicatie van het te verwachten aantal aanvaringslachtoffers onder broedvogels, in het gebied verblijvende vogels buiten het broedseizoen (rekening houdend met slaaptrekbewegingen) en onder vogels tijdens de seizoenstrek. Zet de ingeschatte extra sterfte af tegen de 'natuurlijke sterfte';
- De verstoring met als gevolg het mijden van voormalig leefgebied en barrièrewerking waardoor er wordt omgevlogen door broedvogels en buiten de broedtijd pleisterende ganzen, watervogels en steltlopers;
- Relevante mitigerende maatregelen.

Natura 2000

Het voornemen kan mogelijk via externe werking gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden Arkemheen, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, IJsselmeer, Ketelmeer & Vossemeer, Lepelaarplassen, Markermeer & IJmeer, Naardermeer, Oostvaardersplassen, Veluwe, Veluwerandmeren en het Zwarte Meer.

Beschrijf welke mogelijke gevolgen op de gebieden optreden.

Toets de mogelijke gevolgen van dit voornemen aan de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. Geef aan of en zo ja, op grond waarvan met zekerheid kan worden gesteld of significante negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden (afzonderlijk en in cumulatie met andere activiteiten en projecten³) op voorhand zijn uit te sluiten. Ga daarbij na of de 1%-mortaliteitsnorm van het streefaantal van een bepaalde soort uit een bepaald Natura 2000-gebied als gevolg van aanvaringen met windturbines wordt overschreden. Ga tevens na in hoeverre door verstoringen of barrièrewerking van de windturbines huidige foerageergebieden en trekroutes van de doelsoorten minder zullen worden gebruikt. Indien significante gevolgen niet zijn uit te sluiten, dient een Passende beoordeling te worden opgesteld. Neem deze Passende beoordeling herkenbaar op in het MER.

Natuur netwerk Nederland (NNN)

Geef de NNN-gebieden (inclusief ecologische verbindingzones) duidelijk aan op kaart en beschrijf de 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Ga na of het voornemen in de aanleg- of gebruiksfase gevolgen kan hebben voor de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Indien compensatie noodzakelijk is, geef dan aan op welke wijze deze kan worden uitgevoerd.

Soortenbeschermingsregime

Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor op grond van de Flora- en faunawet beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Bepaal daartoe voor vogels en vlermuizen de omvang van de lokale/regionale en doortrekkende populatie. Bepaal vervolgens per turbine het aanvaringsrisico. Ga ten slotte na of 1%-mortaliteitsnormen worden

³

Bij cumulatie dienen alle projecten/activiteiten meegenomen te worden die zeker of waarschijnlijk gerealiseerd zullen worden, en gecombineerd met het voornemen een groter effect op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben dan het voornemen afzonderlijk.

overschreden voor vogel- of vleermuissoorten⁴. Indien de gunstige staat van instandhouding zodoende voor bepaalde beschermde soorten in Zeewolde in gevaar komt, geef dan aan op welke wijze mitigerende maatregelen kunnen worden toegepast. Motiveer op grond waarvan verondersteld wordt dat een eventueel benodigde ontheffing wordt ontleend.

4.4 Woon en leefmilieu

In de Notitie R&D wordt goed beschreven hoe de bijdrage van de windturbines aan de geluidbelasting, externe veiligheid en slagschaduw in de omgeving in beeld wordt gebracht.

Geef aan in hoeverre de geluidbelasting op woningen verandert wanneer wordt gevarieerd met de bronvermogens en posities van de turbines. Breng bij overschrijding van de norm bij woningen in beeld welke maatregelen mogelijk zijn om wel aan de eisen te voldoen. Daarbij kan worden gedacht aan vermogensbeperking, stilstandsregelingen, andere windturbinetypes of opstellingsconfiguraties.

Beschouw tevens de gecumuleerde geluidbelasting (ten gevolge van de andere geluidbronnen, zoals de nabijgelegen snelwegen A27 en A6- en de windturbines van het Prinses Alexiapark) in het gebied, eveneens uitgedrukt in Lden.⁵

Bepaal de ligging van de slagschaduwcontouren en - bij overschrijding van de normen - de mogelijkheden om aan de eisen te voldoen. Neem daarbij ook de cumulatie als gevolg van het Prinses Alexiapark mee.

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

⁴ Bepaal hiertoe de gemiddelde levensduur van de soort. Voor vleermuizen wordt meestal een gemiddelde levensduur van drie jaar genomen, voor vogels kan de specifieke levensduur worden geraadpleegd bij <http://www.bto.org/about-birds/birdfacts>

⁵ Hoewel er geen toetsing van cumulatie van geluid aan wettelijke normen kan plaatsvinden, geeft de literatuur wel indicaties van de geluidkwaliteit bij cumulatieve geluidbelastingen, zoals in het RIVM-rapport Milieuaandachtsgebieden in Nederland, rapportnr. 680300005/2008. Ook de Wet geluidhinder geeft rekenregels voor de cumulatie van geluid van verschillende geluidbronnen. Deze methode is beschreven in bijlage I van het Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2006.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Ontwikkelvereniging Zeewolde

Bevoegd gezag: De ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu

Besluit: vaststellen of wijzigen van een rijksinpassingsplan en verlenen van omgevingsvergunningen voor oprichting van windturbines

Categorie Besluit m.e.r.: D22.2

Activiteit: Ontwikkelvereniging Zeewolde heeft het initiatief genomen om een windpark met bijbehorende voorzieningen te realiseren in deelgebied Zeewolde in de provincie Flevoland. Door de bestaande ca. 220 turbines te vervangen door ca. 100 nieuwe, moderne turbines kan het aantal turbines worden gehalveerd en de opbrengst meer dan verdubbeld worden.

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 4 november 2015

Aankondiging start procedure: 11 november 2015

Inzagertermijn van de informatie over het voornemen: 12 november t/m 23 december 2015

Advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 20 januari 2016

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. ir. P. van der Boom

dhr. mr.drs. G.A.J.M. Hoevenaars (secretaris)

dhr. drs. S.R.J. Jansen

mw. drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

dhr. ing. C.P. Slijpen

dhr. drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie op 9 december 2015 een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Concept notitie reikwijdte en detailniveau Windpark Zeewolde, Pondera Consult, 3 november 2015.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via het bevoegd gezag ontvangen.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 800
3511 ML Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

